

ЕЛЕКТРОННА УКРАЇНА:

зроблено лише перший крок

2007 року Кабмін створив Центральний державний електронний архів України, покликаний зберегти для прийдешніх поколінь найширші пласти інформації. Проте архів майбутнього поки що не вражає ані величчю монументальних споруд, ані новітніми інформаційними сховищами з багатоступеневими системами захисту.

Юрій ПОТАШНИЙ,
Ольга ПРОКОПЧУК (фото)

До професійного свята, яке відзначають 24 грудня, електронний архів додатково отримає п'ять великих кімнат. Це тимчасове розв'язання проблеми, адже установа потребує набагато більших площ для зберігання електронної спадщини країни, а для забезпечення доступу до неї – читальних залів. Усе це архівісти мають отримати наступного літа, коли буде здано в експлуатацію комплекс архівних споруд.

Загалом упродовж 2006–2010 років для Держкомархіву передбачалося спорудити кілька корпусів загальною площею понад 52,5 тис. квадратних метрів. Кошторисна вартість проекту – 252 млн. гривень.

– Нинішнього року на будівництво спрямували 30 млн. гривень, – каже в інтерв'ю журналу «Віче» **голова**

Державного комітету архівів України Ольга ГІНЗБУРГ. – Завершити всі будівельні роботи плануємо до 20-ї річниці незалежності. Тоді на вулиці Солом'янській постане справжнє архівне містечко, де міститимуться всі центральні архіви країни.

Як з'ясувалося, матеріалів для зберігання в електронному архіві – наразі обмаль, адже в країні ще не набув масового поширення електронний обіг

документів. Закон «Про електронні документи та електронний документообіг», ухвалений ще 2003 року, так і не запрацював на повну силу: лише близько 20 органів державної влади відмовилися від звичних гербових паперів, перейшовши на електронні документи. Серед першопрохідців – Головдержслужба, Мінекономіки, Мінфін, Мінтрансзв'язку, ДПА, Державна прикордонна служба України. В інших чи то грошей бракує, чи то немає бажання через психологічну неготовність працювати з електронними документами. Проте вже 2011 року всі центральні органи влади мають перейти на електронний документообіг.

Складна ситуація склалася з електронним цифровим підписом, обов'язковим атрибутом електронного юридичного документа. Хоча в нас і продають ключі електронно-цифрових підписів, вони не відповідають міжнародним стандартам, що регламентовані в Україні з 2005 року. Це унеможливило обмін електронними документами як із країнами Європейського Союзу, так і з Росією.

Дивина, але навіть повсюдне запровадження електронного обігу документів не призведе до миттєвого наповнення Центрального державного електронного архіву України (ЦДЕА). За законами електронні документи мають зберігатися стільки ж, як і паперові. Тобто спочатку документ протягом двох років обертається в установі, потім потрапляє до архіву організації чи відомства, й лише опісля його передають на зберігання до державного архіву. Тож ЦДЕА має почекаати не менше десяти років, перш ніж документи надійдуть до нього.

Аби пришвидшити цей процес, у ЦДЕА розробили Концепцію планування життєвого циклу електронних документів та електронних інформаційних ресурсів і винесли її на широке обговорення. На думку О. Гінзбург, електронні документи мусять передаватися на зберігання до державного архіву не після 10–15 років від часу створення, а після трьох.

– В архівній справі існує поняття неподільності фондів, тож паперовий та електронний документи, які ма-

ють силу оригіналу, мусять зберігатися в одному місці, – ще про одну законодавчу колізію розповідає **директор ЦДЕА Анатолій ЛАВРЕНЮК.** – Ми хочемо домогтися, щоб обласні й центральні архіви входили до зони комплектування електронного архіву, адже лише в нас будуть створені умови для тривалого й надійного зберігання будь-яких обсягів інформації.

Проблематичним видається на нинішньому етапі збереження Інтернет-спадщини, електронних баз даних. Потрібно розробити не лише критерії відбору інформації із сайтів, котра підлягатиме зберіганню, слід на законодавчому рівні усунути проблему інтелектуальної власності, що виникає під час копіювання сайтів. Якщо спеціалізовані державні установи (бібліотеки, фонди) відповідно до закону отримують від власників інформації обов'язковий паперовий примірник, то ЦДЕА змушений щоразу запитувати дозвіл, аби скопіювати веб-сайт.

Нині у доробку ЦДЕА кілька архівних колекцій інтернет-ресурсів, наприклад, в одній зібрано матеріали про вибори Президента України 2010 року. «Ми уклали угоди з політичними партіями, кандидатами, що балотувалися на виборах, на копіювання їхніх сайтів, – ділиться з кореспондентом «Вісн» труднощами створення електронного архіву А. Лавренюк. – Наша колекція містить 27 сайтів, до того ж п'ять із них уже зникли з Інтернету».

Співробітники архіву працюють над створенням колекції про місцеві вибори в Україні 2010 року. ЦДЕА проявляє інтерес до електронних архівів відомих людей. Нещодавно було поширено звернення до громадських діячів, науковців, творчих спілок, діячів культури із закликом надавати інформацію в електронному вигляді на довічне зберігання. «Наприклад, письменник може надіслати своє листування, яке ми збережемо для нащадків, у майбутньому забезпечимо доступ до нього дослідників», – каже директор Центрального державного електронного архіву.

На звернення відгукнулося державне інформгентство «Укрінформ», яке погодилося передати в ЦДЕА численні тематичні колекції (тексти й фотографії), зокрема, про Голодомор, вибори Президента України 2004 і 2010 років, вибори до Верховної Ради 2006 і 2007 років, пісенний конкурс «Євробачення-2005» тощо.

Усі матеріали архіву зберігатимуть як в оригіналах, що надійшли, так і час від часу конвертуватимуть в актуальні формати відповідно до чинних технічних вимог. ЦДЕА прагне отримати право нотаріально завіряти ці документи, щоб вони не втрачали юридичної сили. Потребує вдосконалення законодавча база, яка забезпечуватиме публічний доступ до накопиченої інформації.

У ЦДЕА самотужки розробляють автоматизовану пошукову систему, бо бракує коштів на її придбання. Цьогоріч планували закупити два потужні сервери для запису інформації, та сподівання на державний бюджет виявилися марними.

– Незабаром ми матимемо потужні сховища, – впевнений А. Лавренюк. – Зберігатимемо електронно-інформаційні ресурси на серверах, а не на жорстких дисках, як нині. Діятимуть читальні зали, в яких можна буде отримати доступ до електронних документів, оформивши заявку.

Директор ЦДЕА розповідає, що планується звести ще два сховища – вони будуть розташовані в різних місцях, щоб убезпечити інформацію від знищення за якихось форс-мажорних обставин. Водночас створюватимуть і страхові копії документів. У перспективі ЦДЕА має акумулювати всю електронну інформацію: електронні документи, інформаційні ресурси, архівні матеріали особового походження тощо. Наразі електронні документи та електронні інформаційні ресурси зберігаються розрізнено в державних установах.

цифри

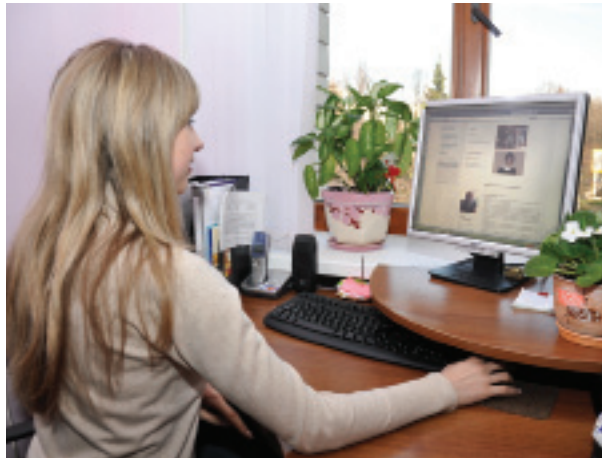
У підпорядкуванні Держкомархіву України перебуває **696** установ, серед яких – дев'ять центральних і **27** регіональних державних архівів. Тут зберігається понад **56,5** млн. документів, зокрема, кіно-, фото-, фоно- та відеоматеріали. У лінійному вимірі це близько **1** тисячі кілометрів архівних полиць. Найдавніші письмові документи датуються XII–XIII століттями.

Щороку архіви дають відповіді на **630** тисяч різноманітних запитів; читальними залами архівів користуються понад **28** тисяч відвідувачів. Загальна чисельність працівників галузі – близько **3700** осіб.

В Україні налічується понад **40** тисяч архівних підрозділів органів державної влади й місцевого самоврядування, а також підприємств, установ, організацій, які передають найцінніші документи на зберігання до державних архівів.

Інші країни щороку витрачають мільйони доларів на інтеграцію у глобальний віртуальний простір, електронне урядування, оцифровування накопиченої віками інформації. В Україні з огляду на неналежну матеріально-технічну базу ЦДЕА та прогалини в законодавстві буде важко виконати завдання такої великої державної ваги.

А. Лавренюк, проводяючи кореспондента «Вісн», вказав на недобудову, що височіла над комплексом архівних споруд: тут уже наступного року постане головний корпус Центрального державного електронного архіву України.

У колективі ЦДЕА переважає молодь